

MARIA ROS: PER UNA ESCOLA CATALANA

MESTRA I DIRECTORA DE L'ESCOLA EIXIMENIS DE GIRONA,
EN VA IMPULSAR LA CATALANITZACIÓ

Avui dia, que a les escoles de Catalunya l'ensenyament es faci en català pot semblar la cosa més natural del món. I que la dictadura franquista perseguís la nostra llengua és també sabut i conegut. El que no és tan conegut és l'esforç que es va haver de fer per tornar a introduir la nostra llengua a l'escola després de tants anys de dictadura, i les resistències que es van haver de superar per part d'alguns mestres; pocs, certament, però massa. Maria Ros va dedicar la darrera etapa de la seva vida professional a la catalanització de l'escola, tot i la incomprensió de més d'una companya de professió.

>> Maria Ros a l'estany de Banyoles, en una fotografia de joventut.

JORDI GALOFRÉ > TEXT

Maria Ros i Gussinyer va néixer a Banyoles el 12 de desembre de 1916 en una família oriünda de la Garrotxa. Després de fer els primers estudis a Banyoles, va anar a Barcelona a estudiar magisteri i va acabar la carrera a Girona l'any 1935. La primera plaça que va tenir va ser de parvulista a Besalú. Hi va arribar el mes de març de 1936. Pocs mesos després va esclatar la guerra i la violència revolucionària

Com a parvulista, Maria Ros va aplicar en les seves classes un mètode pedagògic personal, que barrejava elements dels mètodes Decroly i Montessori

la va colpir de ple: el seu promès, Joan Barceló, un falangista gironí, va ser detingut i assassinat. Ella va continuar fent la seva feina a Besalú, però mai més no va tornar a festejar i va restar soltera tota la vida. Acabada la guerra i superada la depuració, va obtenir plaça a Cornellà del Terri, novament a Besalú, després a Blanes, Fontcoberta, Barcelona i, finalment, el 1950, a Banyoles.

Una mestra banyolina

Aquells anys, l'escola pública de nenes de Banyoles estava instal·lada en un edifici ròneg i fosc. Maria Ros va enfrontar amb optimisme les deficientes condicions materials i va aplicar en les seves classes un mètode pedagògic personal, que barrejava elements dels mètodes Decroly i Montessori. Al cap de vuit anys, l'escola es va traslladar a un nou edifici, construït expressament per acollir l'escola pública de Banyoles. Així

>> *Equip de mestres de l'escola Eiximenis l'any 1965. D'esquerra a dreta: Montserrat Mestres, Montserrat Gelabert, Maria Fabrellas, Assumpció Massaguer, Joaquina Martinell, Maria Ros, Remei Alsina, Francesca Estartús, Isabel Dalmau i Anna Solès.*

és com ho recorda Maria en uns papers autobiogràfics inèdits: «L'any 1958 estrenàvem escola. Un edifici molt bonic, espaiós i clar, amb totes les instal·lacions necessàries d'una escola moderna, que comprenia les dues gradua- des, la de nois i la de noies, car encara no estava establerta la coeducació. Els graus de pàrvuls estaven situats al jardí de l'escola, amb mobles nous i alumnes preciosos». L'any 1962 Maria Ros va esdevenir, per oposició, la primera directora d'aquesta escola de nenes, que constava de quatre graus i un de pàrvuls: «amb mestres més grans que jo, no gaire coordinades entre elles».

L'etapa de l'Eiximenis

El setembre de 1965, per concurs de trasllat, va ser nomenada directora de l'escola Eiximenis de Girona. Maria Ros va assumir des del primer moment les seves responsabilitats amb una gran dedicació: tot el mes d'agost se'l va passar preparant el pla de treball i l'organització de l'escola. Montserrat Mestres, que va coincidir amb ella, guarda un bon record del seu esperit positiu, el seu entusiasme, la seva entrega. Cada trimestre

–recorda a tall d'exemple– passava per totes les classes per veure i valorar els treballs de les alumnes. Gràcies al seu impuls i a la professionalitat de l'equip pedagògic, l'Eiximenis, que actualment acaba de celebrar el seu centenari, va esdevenir una de les escoles més prestigioses de Girona.

Tot i que es dedicava plenament a la seva feina, Maria Ros va decidir completar la seva formació cursant la carrera de filologia catalana, que va començar l'any 1970 al Col·legi Universitari de Girona i que va acabar a la Universitat Autònoma de Barcelona, a Bellaterra. Va participar també a les Escoles d'Estiu organitzades per Rosa Sensat. La

Per aconseguir que a l'Eiximenis s'impartís tot l'ensenyament en català, Maria Ros va haver de fer front a una gran resistència per part d'un sector del professorat de l'escola oposat a qualsevol canvi

>> *Maria Ros i Gussinyer, directora de l'Escola Eiximenis de 1965 a 1983.*

influència tant de l'ambient universitari com de les Escoles d'Estiu, que els anys finals de la dictadura eren un espai de llibertat, sensibilització i compromís, van provocar un gir catalanista en el seu esperit, i es va llançar amb entusiasme a la catalanització de l'Eiximenis. Aprofitant les esclertes de la legislació, va començar a impartir classes de català. Primer eren voluntàries i es feien de 12 a 1 del migdia, però ben aviat, gràcies a les peticions dels pares, es convertiren en una hora i mitja setmanal dins de l'horari lectiu. Algunes mestres van assumir fer elles aquestes classes, però la majoria les va impartir la mateixa Maria Ros.

No només la intel·ligència

L'any 1963, l'escola pública de Banyoles, que tothom coneixia i coneix amb el nom de *la Vila*, va adoptar oficialment el nom de *Baldri Reixac*. Maria Ros, que era la directora de l'escola de nenes, va publicar un article a la revista local *Horizontes* (núm. 209) on donava a conèixer la figura del rector d'Ollers i les seves *Instruccions per l'ensenyança de minyons*. A l'article, feia referència a l'ús de la llengua materna, a l'educació integral, a l'educació femenina... i acabava formulant amb claredat el seu ideari pedagògic: «Volem que el nen es formi, aprengui a estimar, sigui feliç, es prepari, en fi, per a la vida. Preparació que exigeix el desenvolupament de totes les seves capacitats humanes i no sols el cultiu de la intel·ligència, perquè l'home no és sols intel·ligència, sinó també sensibilitat i voluntat. Si el mestre no ho té present, l'alumne aprèn, potser sí, però en aprendre així es deshumanitza. Tal volta la deshumanització que pesa sobre la nostra civilització occidental i més encara sobre la llatina, sigui conseqüència d'una formació enciclopèdica i excessivament intel·lectualista que sofreix fa més de dos segles i de la qual, potser, no ens acabem mai de redimir.

La catalanització de l'escola

Mort el dictador i tan bon punt la situació política ho va permetre, l'Eiximenis va començar a impartir tot l'ensenyament en català. Va ser una de les primeres escoles de les comarques gironines que ho va fer. No va ser fàcil, però. Ros va haver de fer front a una gran resistència per part d'un sector del professorat de l'escola que era de mentalitat molt tradicional i s'oposava a qualsevol canvi, no sols a l'ensenyament en cata-

>> *Celebració, a l'Eiximenis, de la jubilació de Maria Ros, el mes de desembre de 1983. Hi apareix acompanyada per Maria Serra i Maria Artigues.*

là, sinó a la pedagogia activa, a fer sortides i excursions amb els alumnes, a fer reunions amb els pares, a coordinar-se amb altres mestres, a canviar de sistema d'avaluació... Els seus últims anys al front de l'escola van ser molt durs, per aquestes resistències, però Maria Ros va tirar endavant amb el suport de bona part de les mestres i molt especialment dels pares. L'any 1981, l'escola Eiximenis va ser guardonada amb el premi Baldri Reixac per haver aconseguit, pares i mestres, la catalanització de l'escola, i el mateix veredictes es va fer ressò d'aquest sector contrari, en fer constar que el guardó es concedia per haver aconseguit aquesta catalanització «malgrat alguna resistència». De fet, no va ser «alguna resistència», sinó una oposició persistent i tenaç, que es va mantenir fins a la seva jubilació, el 1983. Afortunadament, el temps ha posat les coses al seu lloc i aquests episodis són ja història.

Maria Ros va presidir també l'Associació d'Amics de la UNESCO de Girona, en una etapa molt activa de l'associació en defensa de la normalització lingüística

Cursos de reciclatge

Per acabar d'arrodonir la visió de la tasca de Maria Ros cal esmentar la seva participació en l'organització de les Escoles d'Estiu a Girona i dels cursos de reciclatge de català per a mestres, en els quals va impartir la matèria de didàctica de la llengua fins a l'any 1989, cinc anys després de la seva jubilació. Va presidir també l'Associació d'Amics de la UNESCO de Girona, en una etapa molt activa de l'associació en defensa de la normalització lingüística.

No podríem acabar aquest record sense fer referència a dues distincions que va rebre en reconeixement de la seva tasca: la medalla al treball President Macià (1988) i el premi Mestres 68 (1997). En l'acte de concessió d'aquest darrer premi, Joan Corney, company d'estudis universitaris, va resumir els seus quaranta-sis anys dedicats a l'ensenyament en tres conceptes: professionalitat, importància de la participació i forta estima pel país i la llengua. Maria Ros hi va pronunciar unes paraules agraint el reconeixement a la seva tasca educativa i fent un esment especial a «l'ensenyament de la nostra estimada llengua catalana».

Dos anys després, l'11 de març de 1999, Maria Ros morí a Banyoles. Enguany, doncs, en què s'escau el desè aniversari de la seva mort, és de justícia recordar la seva tasca a favor de la llengua catalana i del coneixement del país i l'estimació per Catalunya, i la seva contribució a la formació de ciutadans responsables.

Jordi Galofré és historiador.